

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

Онуфрієнко Дар'я Віталіївна	
До питання про умови праці педагогічних працівників	520
Опара Наталія Геннадіївна	
Особливості правового регулювання заробітної плати журналістів . . .	523
Сидоренко Анатолій Олександрович	
Щодо сутності соціального захисту членів сімей військовослужбовців	525
Соколов Дмитро Сергійович	
Щодо перерахунку пенсій осіб, звільнених з військової служби	527
Ступакова Інна Гаврилівна	
Нормативне закріплення права працівника на захист своїх трудових прав та інтересів	530
Тішко Дмитро Анатолійович	
Акти МОП про викорінення насильства та домагань у сфері праці: зміст і значення	532
Тодоріка Костянтин Володимирович	
Ознаки соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ	534
Точило Катерина Сергіївна	
Щодо необхідності законодавчого врегулювання контролю роботодавця за виконанням працівниками трудових обов'язків	538
Циганок Володимир Миколайович	
Грошове забезпечення – базис матеріального забезпечення військовослужбовців	541
Юзишен Максим Сергійович	
Служба у Службі безпеки України як різновид найманої праці	543

СЕКЦІЯ 11

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, АГРАРНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Харитоновна Тетяна Євгенівна,	
Григор'єва Христина Антонівна	
Юридичні трансформації публічного адміністрування агробізнесу в Україні: еволюція чи проблема?	547
Гавриш Наталя Степанівна	
Правові питання охорони ґрунтового покриву України в умовах збройної агресії Російської Федерації	550
Годованюк Андрій Йосипович	
Європейські орієнтири розвитку бджільництва	553
Канівець Людмила Анатоліївна	
Здійснення екологічних прав в умовах глобальних викликів	556
Платонова Євгенія Олегівна	
Правові новели припинення права власності на землю іноземних суб'єктів	560

зимових температур, безсніжні зими, холодні весни, затяжні дощі, суховії, спеку. Як наслідок зростає дефіцит вологи, відчувається негативний вплив на зимівлю бджіл та їх весняний виліт, адже порушується нормальний розвиток бджолосімей. Кліматичні зміни спричиняють негативний вплив на стан медоносних культур: змінюються початок і закінчення медозбору, кількість нектару. Адже при холодній і дощовій погоді цвітіння медоносів досить мізерне, під час спеки – квіти «згорають», а сильні дощі вимивають зі цвіту нектар. І незаперечним є факт, що через нехарактерні температурні гойдалки у період квітучості основних медоносів в Україні в останні роки констатують суттєве зменшення збору елітних медів, зокрема з акації та липи.

Відновити території та відбудувати міста – ось найголовніші завдання сьогодення. Використовуючи європейський принцип “buildbackbetter” (відбудувати краще, ніж було), ми зробимо не тільки більш сталими та готовими до нових викликів наші місцини, але і підготуємо законодавчу базу, якою зможемо пишатися на європейському просторі.

Список використаних джерел:

1. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Аудит збитків, понесених внаслідок війни». Липень 2022 р.: вебсайт. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/audit-of-war-damage.pdf>

Ключові слова: екосистема, правове регулювання бджільництва, сільськогосподарські рослини, пестициди, охорона бджіл.

Key words: ecosystem, legal regulation of beekeeping, agricultural plants, pesticides, protection of bees.

КАНИВЕЦЬ ЛЮДМИЛА АНАТОЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

У сучасних умовах розвитку цивілізації існування людини без природного оточення є неможливим, що обумовлено наявністю нерозривного екологічного зв'язку між ними. Без перебільшення природні об'єкти та їх ресурси, що становлять національне багатство країни, особливо значимі і цінні для людини. Є основою формування безпечного середовища для життя і здоров'я людини, матеріальним підґрунтям її існування та життєдіяльності, фактором, що визначає її добробут. Виняткова значимість об'єктів природи вимагає особливої законодавчої регламентації відносин щодо їх використання та охорони.

У процесі взаємодії з навколишнім природним середовищем відбувається реалізація екологічних прав, гарантованих державою, що мають за мету забезпечити задоволення основних потреб і інтересів громадян у зазначеній сфері. Проголошення екологічних прав людини і громадянина у Конституції України (ст. 50) і визнання їх найвищою соціальною цінністю, що визначають зміст і спрямованість діяльності держави, засвідчує про усвідомлення важливості екологічних цінностей у суспільстві. Основою системи екологічних прав громадян є право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, що належить до фундаментальних прав людини, зміст якого становлять можливості проживати та користуватися довкіллям, у якому відсутня небезпека шкідливого впливу на життя і здоров'я людини в результаті діяльності людини та інших негативних факторів, користуватися безпечними природними ресурсами, а також можливість духовного сприйняття довкілля і задоволення естетичних потреб. Гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей визнано одним із основних принципів охорони навколишнього природного середовища.

Конституцією України у ст. 13 проголошено право кожного громадянина користуватися природними об'єктами. Як відзначає Г. В. Анісімова, безперешкодний доступ до природних ресурсів надається безпосередньо суб'єктам у процесі реалізації права загального користування. А ставлення до права загального природокористування формується починаючи з народження й поступово розвивається на основі власного усвідомлення особи [1].

Так, ст. 47 Водного кодексу України гарантовано право загального водокористування, на забезпечення належної реалізації якого спрямовані положення ст. 88 зазначеного кодексу щодо забезпечення безперешкодного доступу громадян до узбережжя водних об'єктів у рекреаційних та оздоровчих цілях. За ст. 66 Лісового кодексу України громадяни наділені правом вільного (безперешкодного) перебування у лісах задля задоволення особистих матеріальних потреб (збирати для власного споживання дикорослі трав'яні рослини, квіти, ягоди, горіхи, гриби тощо, крім випадків, передбачених законом). На засадах права загального лісокористування, відповідно до ст. 74 зазначеного кодексу, громадянами здійснюється використання лісів у культурно-оздоровчих, рекреаційних, туристичних цілях.

Право громадян на здійснення загального використання природних ресурсів передбачено у переліку екологічних прав за ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Відповідно, у системі екологічних прав зазначене право посідає самостійне місце, сприяє забезпеченню реалізації екологічних інтересів, спрямоване на задоволення екологічних потреб.

Права людини на використання природних ресурсів на підставі загального природокористування (переміщатися по землі, користуватися водними і озеленюваними об'єктами для відпочинку і оздоровлення, атмосферним повітрям для того, щоб дихати) і на здорове середовище існування є такими ж природними правами людини як

і право на життя, на здоров'я тощо. Вони невід'ємно належать людині і не залежать від держави та її органів [2, с. 184].

Успішна реалізація права на безпечне для життя і здоров'я довкілля створює необхідні умови для здійснення інших прав і інтересів людини. У свою чергу, незадовільний рівень дотримання екологічного законодавства, антропогенне забруднення довкілля, нераціональне та виснажливе використання природних ресурсів, деградація лісів, сільськогосподарських угідь тощо є причинами погіршення якості довкілля, що може призвести до порушення екологічних прав. Відтак, погіршення середовища життєдіяльності, якості повітря, питної води, продуктів харчування, що негативно впливає на життя і здоров'я людей, визначено у числі основних загроз національній безпеці та національним інтересам країни [3].

Однією з глобальних екологічних проблем, що становить загрозу масового порушення прав, є зміна клімату, що підвищує ризики, пов'язані зі стабільним існуванням екосистем, а також містить ризики для здоров'я і життя людей тощо. За даними, наведеними Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, військові дії на території України призвели до збільшення викидів парникових газів. За попередніми оцінками: за 150 днів повномасштабного вторгнення у повітря потрапило майже 4 млн. тон CO₂, що у 10 разів перевищує викиди військової техніки за увесь 2021 рік [4].

Наслідки зміни клімату (потепління, зростання кількості та інтенсивності екстремальних погодних явищ) одночасно з високим рівнем вразливості окремих верств населення призводять до соціальних та економічних втрат сьогодні та в майбутньому [5]. Адже руйнування екосистем, зростання обсягів споживання природних ресурсів, виснаження екосфери обумовлюють те, що дедалі більше людей відчують наслідки зміни клімату. Дослідниками відзначається збільшення кількості аварій і катастроф антропогенного і природного характеру і як наслідок – збільшення відсотку людей, вимушених залишати свої домівки через повені, масштабні пожежі, підтоплення і затоплення територій, гостру нестачу питної води тощо. Потенційний негативний вплив зміна клімату та її наслідки мають для реалізації, перш за все, права на безпечне для життя і здоров'я довкілля, права на здійснення загального використання природних ресурсів та інших прав людини і громадянина.

Джерелом довгострокових системних загроз національній безпеці України є російська федерація як держава-агресор [3]. Без сумніву, воєнні дії справляють руйнівний вплив на природні екосистеми. У свою чергу, збереження екосистемами функцій та здатності надавати екосистемні послуги є тим фактором, що обумовлює якість життя людей та придатність територій для існування. Втрата екосистемних послуг проявлятиметься у погіршенні рівня життя, збільшенні витрат на комфорт, лікуванні та збільшенні вартості продуктів харчування [6].

У зв'язку з військовою агресією проти України на території держави запроваджено режим воєнного стану [7], що передбачає впровадження заходів, необхідних для забезпечення оборони

держави, захисту безпеки населення і інтересів держави, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, із зазначенням строку дії таких обмежень, встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян тощо [8].

Відповідно, задля досягнення загального блага, в інтересах охорони життя і здоров'я громадян, охорони навколишнього природного середовища, з метою недопущення порушень правового режиму воєнного стану, забезпечення охорони і оборони та з інших передбачених підстав, законодавчо регламентовано обмеження права загального природокористування шляхом встановлення відповідних заборон чи обмежень щодо функціонування пляжів, місць масового відпочинку населення на прибережних захисних смугах водних об'єктів, перебування громадян у лісах, відвідування зелених зон, гірських маршрутів тощо залежно від конкретного регіону країни і його безпекових умов.

Отже, держава, забезпечуючи умови для реалізації екологічних прав, не позбавлена можливості щодо встановлення меж належного їх здійснення, в тому числі, шляхом обмеження з підстав і в порядку, визначених законом, задля забезпечення загального блага, охорони життя і здоров'я людей тощо. Проблеми зміни клімату і підвищення здатності адаптуватися до них наряду з питаннями захисту довкілля та створенням належних умов для здійснення і реалізації екологічних прав мають стати одними із пріоритетних для вирішення на шляху держави до повноцінного членства в Європейському Союзі.

Список використаних джерел:

1. Анісімова Г. В. Деякі теоретико-прикладні аспекти забезпечення права загального природокористування в Україні. *Теорія і практика правознавства*. 2017. Вип. 2. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/tipp_2017_2_12_%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/tipp_2017_2_12_%20(3).pdf)
2. Каракаш И. И. Права человека на пользование природной средой в международных документах и национальном законодательстве. *Правовое регулирование аграрно-земельных и природоресурсово-экологических отношений* : сборник избранных статей, докладов и рецензий (1997-2007). Одесса : Фенікс, 2007. С. 177–184.
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. *Офіційний вісник України*. 2020. № 75. Ст. 2377.
4. Війна росії проти України пришвидшує зміну клімату та спричиняє збільшення викидів парникових газів. URL: <https://mepr.gov.ua/vijnarosiyyi-protu-ukrayiny-pryshvydshuye-zminu-klimatu-ta-sprychynyaye-zbilshennya-vykydiv-parnykovykh-gaziv/>.
5. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 16. Ст. 70.
6. Дайджест ключових наслідків російської агресії для українського довкілля за 20-26 квітня 2023 року. URL: <https://ecoagroza.gov.ua/news/111>

7. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. *Офіційний вісник України*. 2022. № 46. Ст. 2497.
8. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

Ключові слова: екологічні права громадян, зміна клімату, воєнний стан, здійснення екологічних прав, обмеження екологічних прав.

Key words: environmental rights of citizens, climate change, martial law, implementation of environmental rights, limitation of environmental rights.

ПЛАТОНОВА ЄВГЕНІЯ ОЛЕГІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВОВІ НОВЕЛИ ПРИПИНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ ІНОЗЕМНИХ СУБ'ЄКТІВ

Динамічний розвиток земельного законодавства та специфіка регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану безпосередньо вплинули на встановлення нових потенційних можливостей припинення права власності на землю іноземних суб'єктів, визначення способів та порядку такого припинення. Наявність ефективного механізму правового регулювання в цій сфері є важливим для забезпечення законності у земельних відносинах, реалізації та гарантування права власності на земельні ділянки.

Застосуванню способів припинення права власності на землю характерні певні особливості. Вони передбачені в законі та підлягають застосуванню згідно з його вимогами. При цьому в одних випадках закон прямо визначає умови і порядок застосування цих способів, а в інших обмежується словосполученням «у встановленому законом порядку».

Припинення права власності на землю в силу вимог закону передбачено у ст. 145 Земельного кодексу України (далі – ЗК України), у якій зазначено, що якщо до особи переходить право власності на земельну ділянку, яка згідно з ЗК України не може набуватися нею у власність, ця ділянка підлягає відчуженню її власником протягом року з моменту переходу такого права. Зі змісту п. «е» ст. 140 ЗК України можна зробити висновок, що під «такими особами» слід розуміти іноземних громадян та юридичних осіб, та осіб без громадянства.

Положеннями кодифікованого земельного закону передбачено набуття іноземними громадянами, юридичними особами та особами без громадянства права власності лише на землі несільськогосподарського призначення (ч. 2 ст. 81, ч. 2 ст. 82 ЗК України). В правовій літературі обґрунтовано звертається увага, що заборона іноземним